Ajalehes Sakala 1887–1893 ilmunud eraldiseisvad sõnumid Johan Pihlakalt (1861–1915) Abhaasiast Estonia külast (lisaks nendele ilmusid samalt autorilt samadel aastatel Sakalas järjelugudena ka „Kirjad Wenemaalt" ja „Kirjad Kaukasiast"). Taga-Kaukaasia: Abhaasia: Estonia, Linda, Suhhumi. Ilmad, viljasaak, viljahinnad. Veskid. Metsloomad. Estonia külaametnike valimine (1888). Estonia külaametnikud: peakohtumees Hindrik Steinbach, tema abilised Jaak Koorits ja Jaakub Suu. Kool ja õppekeel. Koolmeister Jakob Mihkelson (Michelson), pärit Surjust. Ajalehtede tellimine. Suhhumi eestlaste orkester. Kohalik isetegevus, peod, näidendid, kontserdid. Linda asunik M. Kaares (Karres). H. Toi. Jakob Mihkelson (Michelson). P. Pluum (ka Pluhm). Härra Kolk. F. Renning. Neiu Eesmann (oletan, et Jakob Mihkelsoni hilisem abikaasa Anna-Marie). K. Suits. Neiud Liisa Truumann ja Miina Puusta. Kirikuvöörmünder D. Vasar'i (Wasar) surm ja matus (1889). Estonia neiu Marie Kala enesetapp (1891). Estonia elanik Gottlieb Thomson ja tema surm (õnnetusjuhtum joomise tagajärjel). Estonia asunik Peeter Piir ja tema õnnetu surm ja matus (1892); Peeter Piiri elulugu. Eestlaste ja megrelite vaheline verine tüli Linda külas ja noormees Juhan Naaber'i hukkumine megreli kuuli läbi (1892). Estonia eestlaste plaan enda hooned ja maa megrelitele ära müüa (1890) ja Põhja-Venemaale kolida. Estonia ja Linda maaolud. Põllutööde kirjeldus; Odessast ja Moskvast tellitud uued põllutööriistad. Kohalikud härjad. Estonia küla tarad. Estonia ümbruse jõed: Kodor (Kadori), Kelasuri (Gelosuur), Amthel. Suurveed ja ujutused. Plaan ehitada Estonia küla ümber kõrgemale kohale (1891) ja sellega seoses külaelanike vaheline maatüli. Eestlaste ametid; käsitööliste arv Estonias. Ühe müürsepa lahkumine Estoniast Austraaliasse. Estoniasse poe asutamine (1890) ja sellega seotud alkoholiprobleemid eestlastel. Halva käitumisega Juhan K. ja Märt B. ning kooliõpetaja Pihlaka pere kiusamine ja ähvardamine kohalike eesti pättide poolt. Selle tagajärjel Pihlaka lahkumine kooliõpetaja ametist (1890), tema kommentaar ajalehes Valgus ilmunud süüdistusele ja kinnitus, et ta ise lahkus kooliõpetaja ametist. Liigne loidus või kartlikkus joomarluse vastu võitlemisel. Külavanema abi salategevus külavanemast mööda minemisel. Halb kord küla ja kohtu koosolekutel. Thbilisi sõjaväepastor Hansen ja tema adjunkt Bergmann. Suhhumis pastori koha sisseseadmine (1891) ja uus pastor Heine. Muud päevauudised ja teated eri aastatest. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Sakala (nr. 49), 5. detsember 1887, lk. 3

Suhhumis, *Estonia külas*, 2. Talwekuu p. 1887. Jah, talwe-kuu küll, aga talwest enesest pole meil weel midagi märgata. Loodus on weel piaagu kõige kenamas ehtes. Mägede peale waadates näeme aga, et lumi omast süda-suwisest seisu paigast umbes paar tuhat jalga madalamale on wajunud ja kui lumi ligemale nihkub, ega siis külmgi maha ei jää. Ka wihma saod on tihedamad, kuna kesk suwel üsna põudne oli. Kui ka mõni Jaani kuul walminud wili põua pärast just rohket saaki ei annud, siis on mais, mis põuda armastab, seda paremini kaswanud. Praegu on maisi korjamise aeg ja wäljaandi wõib kõige pa-

remate sekka lugeda. Sellega on ka hinnad märksa alanenud. Kuna multse aasta maisi jahudest hiljuti weel 90 kop. puudast makseti, saab nüid uutest, mis sugugi halwemad ei ole waewalt 50—55 kop. p. Kui nõid hinnad pisut kerkiksiwad, mis siis sündida, kui mõned laewad maisi (mitte jahu) ülesse ostawad, nagu seda ennem mõned Marselje laewad Prantsusemaalt teinud on, siis wõiks jälle mõndagi puudust parandada, sest müia saab pia iga mees. Muidu on hindade langemist weel suuremal mõõdul karta, mis muidugi põllumehele tuska teeb, et sissetulek wäljaandmisest wähemaks jääb. Muidugi soowiwad ostjad jälle hindade alanemist ja „taewa taat" on seal wahel üsna kimpus — ei tea enam kelle tahtmist piab tegema. — Weskitel ei ole aega püha pidada ega sõba silma peale lasta, waid terade kotid on alati ootamas. Wee poolest on siin weskid hõlpsad ehitada. Ka jookseb wesi wäga waluga, nii et seda weski ümberajamiseks palju tarwis ei olegi. Mingreellastel leiame ka jala laiust kraawide peal weskid olewat. Ühel Eestlasel on kaunis suur weske. Tuuleweskid siin ei ole. — Kui mais koristatud saab, on Eestlastel talwel kibe metsa rookimine ja ka wiina aedade harimine. Esimene töö on talwel üksi wõimalik, et siis okas-kasud kuiwanud on, kuna suwel metsa töö peale mõeldagi ei wõi. Nõndasamuti wiinapuude istutamine piab talwel sündima, kuna seda kasu ajal teha ei sünni. Kewadel, kui wiljad maha on tehtud ja süda suwel, on rahwal aega küllalt. Siit asjust pikemalt leiab lahke lugeja „Kirjad Wenemaalt", mis ka ilmuwad.

J. Pihlakas.

Sakala (nr. 5), 6. veebruar 1888, lk. 3

Suhhumis, 3. Nääri k. p. 1888. Tere „Sakala", tere „Sakala" lugejad uuel aastal! Jälle üks aasta on ajameres magamas, mida enam wõimalik läbi elada ei ole. Õnn igaühele, kes rahulise südamega minewiku peale wõib waadata ja rõõmsa lootusega uut algada. Et meie eneste tulewikust midagi kindlaste teada ei wõi, siis piame muidugi lootuse laewukesega elu-merel purjutama ja oleme õnnelikud, kui soowitud kohale jõuame. Nõnda loodame meie nüidki jälle iseenestele ja soowime ka tõistele, õnnelikku uut aastat, paremat käekäiku ja tublimat tulewikku, mille täideminemine muidugi saatuse hooleks jääb. Oleme aga ise tublid ja täidame oma kohuseid auusaste, ega siis saatuski meile waenulikult wastu astuma ei saa. Imelikud on siiski saatuse teed. Kas oleme kõik Sakala lugejad alles oma muldises kohas ja olekus? Ei! Palju on oma elukohta ja -korda muutma pidanud; palju on ka kroonu teenistuse püha kohuse sunnil pidanud astuma, nende ridade kirjutaja oli möödaläinud aastal weel Simbirskis, tänawu on ta Suhhumis, mitmed on ka lootuse laewukesega juba „kuld rannale" jõudnud ja saatwad omad õnnesoowid meile igawesest ilmast õnnelikuks järele tulemiseks, mis ka warem ehk hiljem saab sündima. Meie aga tahame teel olles ühetõisega ka juttu ajada, et reis lõbusam oleks, siis otsime ka alganud aastal omad uudised üles, paneme nad kotti, et kõik ilusaste paigal oleks ja wiime Sakalale, keda meie uudiste kassahoidjaks wali-

me ja igal nädalal kord rewideerime. Tema on hea jutu mees, küll ta nad igaühele ilusaste ära jaotab. Minu sellekordsed wähesed uudised on warsti siin, milledele küll suure koti wõtsin, aga ühte ainsamasse soppi äramahutasin.

Hiljuti oli meil Estonia külas uute külaametnikkude walimine, mis iga aasta kord sünnib. Walitud saiwad külawanem, tema abi ja 3 kohtumeest. Kiita on, et walimise juures enam mehe wäärtuse ja teadmise peale waadagi kui sõpruse ehk muu asja peale. Walitud saiwad kõigiti rahuloldawad mehed, kellelt kätte ustud kohustuste täitmist loota wõib ja kellede nimed linna walitsusele ära anti, kes neid kubernörile kinnituseks ette paneb. Prantslased on oma Sadi Carnooga ja meie oma külawalitsusega täitsa rahul ja kus rahu on, ega seal riidu ei ole.

Weel üht tõist walimist pian kodurahwale teatama: Suhhumi lume memm laskis laisa peretütre 23. Jõulu k. p. lahti ja walis wirga waeselapse asemele, kes siis ka umbes 1½ arsh. paksuse korra memme padja sulgi lume kibemetena maha pillutas. Mingreellastele ja tõiste Kaukasia rahwastele tegi see küll meele haiget, kes ahjuta tubades hambaid lõgistasiwad, aga oh seda lusti ja rõõmu mis see Eestlastele ja tõistele põhjapoolsematele rahwastele tegi! Regedega — saanisi siin ei ole — sõideti sohinal. Kellel rege ei olnud, see sidus paar puud hobusele taha ja — las' käia! Isegi koerad oliwad rõõmu pärast kui meelest ära. Nad hüppasiwad ja haukusiwad, pugesiwad lume alla, ehk püidsiwad sadajaid kibemeid suure meeleheaga kinni. Enne seda oliwad ilmad alles suwe nägu ja parajad sojad. Ka nüidki on nad sojad, ja sadanud lumest pole pia midagi järel. Mitmed puud ja kaswud, mis oma rohelist nägu millaski ei muuda, lehitsewad kõige kenamas lehtedes, ehk küll suurem jagu raagudes kurdawad. Päewa südamel on umbes 10—14° R. sooja ja kõige lühem päew on ikka oma 8 tundi pikk. Et minewal talwel ka lund on olnud ja sellepärast mitmed omale reed on muretsenud, sellepärast nad tänawugi reega sõita wõisiwad ja lume warajast tulekut imestada. Enne seda ei ole Eestlased siin lund näinud.

Kool algas siin oma tegewust 11. Talwe kuu p. ja kestab Lehe kuuni. Waremalt kooli siin algada ei ole siin pakiliste tööde pärast wõimalik. Kooli tunni plaan, muidugi Wenekeelne, on ülema walitsuse poolest kinnitatud ja õpetust, et lapsed alles rumalad on, esiotsa ema keeles anda lubatud. 10 tundi on nädalas Wenekeele jaoks määratud. Edespidi, kui lapsed rohkem õppinud saawad, nõutakse õpetuse andmist peale usu õpetuse muidugi Wenekeeles.

Sellega ongi minu koti sopp uudistest see kord tühi, toowad aga tõised kirjasaatjad oma sopi täied ka, saab wiimaks heagi koti täis ja hakkame jällegi korjama.

Soowin weel kord tegu-rikast ja õnnelist uut aastat, niisammuti ühtlust ja armastust, mis niihästi ajalehtede toimetajaid, kui iga tõist ühetõisega sõpruses kokku köidaks ja wennalikult ühendaks, et rahu tõeste maa peal ja inimestest hea meel oleks.

Seda soowib tõsisest südamest J. P.

Sakala (nr. 13), 2. aprill 1888, lk. 3

Suhhumis, 9. Paastu k. p. 1888. Nääri kuu lõpul ja Küindla algul oliwad meil üsna ilusad ja soojad ilmad. Mõni kord oli päewa ajal 20 R. kraadi sooja, kuna öösel tihti härmatuse kord maas oli. Siis sadas iga päew kangeste wihma, paaril päewal ka sugu lume räitsakat, kuna nüid 28. Küindla k. päewast saadik täielik suwi 20—26 kraadi soojaga peale algas ja ka ööd on soojad. Ploomi- phirsihi- ja muud wiljapuud on nagu mõrsja oma pulma päewal kõige kenama walge õie looriga ehitatud, ja nii tihedalt, nagu oleksiwad puud õhus rippuwad õie hunnikud olema. Igal pool kuhu silm waatab, näeb ta sarnast õie ilu, mis seda kenam ja imelikum näitab, et mets weel koguni lehte minemata, ehk kõigest hiirekõrwul on. Kui kodumaa kaimud eile wastla liugu ehk kelkudega lume hunniku otsast alla lasksiwad, wõisime meie seda ainult tolmawal teel wankriga, ehk rohelisel murul kukerkuuti lüies teha, mis ka just kohane polnud, sest päike paistis liiga palawaste ja sundis warju otsima. Kardulad, linad ja muud Eestimaa wiljad on juba mahatehtud, ehk tehakse parajaste, kuna maisiga weel aega on.

Maisi hinnad on tähtsalt kerkinud: Kuna sügisel 35—40 kop. puudast makseti, saab nüid 60—65 kop. mis müijatele muidugi rõõmustav on.

28. Küindla k. p. tuli hunt päise päewa ajal Estonia külasse, kus tema peale suurt jahti peeti. 23 kuuli kehas tormas ta weel wiimse wihaga meeste kallale, kus ta kiwidega maha notiti ja tagaajamise palgaks nahk seljast ära wõeti, mis aga kuulidest wäga rikutud oli.

Palju terwit ja häid kewade ilmu soowib soojast Suhhumist, Sakala uudiste korjaja

J. P.

Sakala (nr. 16), 22. aprill 1889, lk. 3

Suhhumis, 22. Märtsil 1889. Ühte ja tõist. Möödaläinud aasta oli meile oma ande jagamisega kitsem, kui selle eelkäija. Maisi saak oli suuremalt jaolt waese wõitu, ehk ka keskmine, head aga hoopis wähe. Nõndasammuti, ehk weel enam kehwem oli wiina saak. Kes aasta enne seda 100—200 pangi wiina saiwad, wõisiwad möödaläinud aastal ainult 10—25 pangi wiina omaks lugeda. Hind on seda mööda ka kallim. Ennemalt maksis 10—15 kop. wiina toop, nüid aga 30 kop. ja rohkem. Pähkleid ei saanud sugugi, mis sügisesel ajal muidu kauniks abihallikaks sissetuleku poolest on. Möödaläinud aasta oli meil ilmade poolest liiga muutlik, see'p see wilja kasule takistust tegigi. Tükati oli wilu ja wihmane, mis mitmesugused taime õied ära rikkus, wahest oliwad päewad jälle liiga palawad. 20. Juunil oli lagedal 52 ja wilus 38° R. sooja. Peale selle tõusis kange torm, mis mere poolt tulles palju puid murdis ja mä-

gedes lõpmata lume lawinid alla orgudesse kihutas, mis sulades palju wett sünnitas. Peale selle sadas ühtelugu wihma, nii et uputust karta oli. 23. Juunil ei saanud enam tõisest majast tõise. Ainult kõrgemad kohad ja majad paistsiwad nagu saared weest wälja, mis hirmsa kohinaga mere poole woolas. Õnneks alanes aga wesi niisamma ruttu, kui tõusiski, kus peale selle häwituse jälgi nähes, mitmelgi pisarad silmi tuliwad. Hingelisi ei saanud Estonia külas küll ühtegi hukka, aga ühe maja wiis wesi kõige kraamiga, ehk küll kraam pärast suuremalt osalt kätte saadi, mis puude ja põõsaste taha enne merde jõudmist oli kinni hakanud. Niisammuti wiis wesi kõik linad, mis siin sellel ajal parajaste lios oliwad. Kõige suurem kahju oli aga, mis wesi põldudele tegi. Aphaaslastel ja Mingreelidel wiis wesi terwed loomade karjad ära ja mitmed inimesed saiwad surma. Estonia küla kahju, mis ära takseeriti ja linnawalitsusele sisse anti, oli peale 2600 rubla. — Tõine rõhuw asi on, et maisi hind sugugi ei kerki. Puudast saab ainult 45 kop., misläbi raha saak koguni kasin on. — Tali kestis meil pisut lumega kaks nädalat ja algas 7. Januaril. Sellega ei olnud meil jõulupuudeks okaspuid tarwis, et neid siin ka ei ole, waid lehtpuid oli küllalt. — Käesolew kewade on tänini, weel enam kui mullune, wihmane olnud, mis põllutööd takistab. — Waimuelu poolest läheb asi paremine, mõned mehed maha arwatud, kes joomise ja lakkumise, wale kaebtuste ja kohtukäikudega külas rahutust teewad ja segadusi sünnitawad. Külawanemaks waliti endine külawanem tagasi. Kohtumeesteks: pääkohtumeheks Hindrik Steinbach, abilisteks Jaak Koorits ja Jaakub Suu. Ajalehti käib meile tänawu 38 eksemplari 57 peremehe peale. Mängukoori asutamise mõte oli kord õige elaw, aga raha puudus keelab mõtet teoks tegemast. Sellegi pärast mängime meie nende puuduliste mänguriistadega, mis meil ka on, mõnikord Baabeli — tahtsin ütelda Kadoori jõe kaldal ja mõtleme seal juures, wiiulid wiigi puu otsa riputades tihti oma armsa kodumaa peale. Et ma aga kodumaa wendadele ja õdedele isamaast pikka juttu ei hakkaks ajama, kes seda ise paremine teawad, ja Kaukasiast ka üleliiga tähtsat ei tea, siis teen kirjale kõige mõistlikuma punkti.

J. P.

Sakala (nr. 26), 8. juuli 1889

Suhhumis, 2. Juunil 1889. Ilmad on meil siitsaadik hästi kenad ja korrapäralised olnud, kui ka Küinla kuu küll wilu ja wihmane näitas. Ka rahwa terwis on tänawu heas korras. Iseäralist hirmu sünnitas tänawu lume rohkus mägedes, millest sao ajal hõlpsalt uputus oleks wõinud sündida; õnneks aga ei ole siitsaadik pikaldast sadu olnud ja suur jagu lund on ka juba pikkamisi sulanud. Mai kuu lõpuni oliwad weed siiski jõgedes suured küllalt, mis jõgede jooksu siin wäga kergelt tõisendab. Kadora jõgi muutis ennast paiguti Eestlaste põldude sisse hea tüki laiemaks, ehk ta ennegi umbes werst ja rohkem lai oli. Tõine suur jõgi Gelosuur, mille sild minewa aastate suure weega purustatud sai, tegi linnaskäijatel üleminekut wäga raskeks. Uue silla ehitama hakkamist

on iga päew oodata, aga niisugune suur tükk tööd wõtab aega. — Nelipühi tõisel pühal etendati Linda külas hra M. Karesi juhatusel paar weikest näitemängu: „Kättetasumine" ja „Kaks tundi kohtumees" ühes 10 koorilauluga. Säherdune kiiduwääriline ettewõte meelitas ka nende ridade kirjutajat asja nägema, mis tal ka ameti kohuste takistusel Estonias, suure tüliga korda läks. Piletid maksiwad püsti 10 ja istudes 20 kop. inimese pealt, mis raha Linda ja Neydorfi külale ühendatud raamatukogu heaks oli määratud. Teades, et Lindas ametlikku koolmeistrit ei ole, waid hra Kares kui erainimene seda ettewõtet juhtis, kus tal mitmedki takistused ees oliwad, niisammuti ka, et suurem jagu etendajaid näitemängu näinudki ei ole ega ka laulu kunstis endid harjutanud, läks asi siiski paremine kui arwata wõis. „Kättetasumises" oleks ainult preili tuatüdrukule preili riides rohkem edewat uhkust olnud soowitada, muidu läksiwad mõlemad mängud kaunis hästi. Iseäralist kiitust teenisiwad kaupmees (H. Toi), Oskar (J. Michelson) ja kauba-juut (P. Pluum) ja tõises mängus kassakas ja kohtumees (nimetatud kaks esimest H. T. ja J. M.) Ka lauludega wõis läbistiku rahul olla, sest nad näitasiwad hoolega õpitud olewat. Kõige liigutawam oli „Põhjala" ja lustilikum „Pulma kutse," mis ka kõige paremine korda läksiwad. Wiimast lasti kaks korda laulda. Toorust näitasiwad mõned sellega üles, et õigusega waate platsile (aida) sisse tungisiwad, kümmet kopikat kasuliku asja otstarbeks kahetsedes. Teile aga, pidu tegijad, suur aitäh! Teie tegite, mis jõudsite. Ärge aga seisma jäege, waid harjutage edasi, et pia jälle midagi wõiksite etendada ja laulud natuke rohkema elawusega ette kanda. Hakatus on raske, seda rõõmsam on aga pärast waewaga külwatud wilja lõigata. Weel kord: „olge terwe!" — Ka meil Estonias on nõuu midagi etendada — küll'ap näeme! —

J. P.

Sakala (nr. 33), 24. august 1889, lk. 3

Suhhumis, 30. Juulil 1889. Siiamaale oliwad siia asujad nooredmehed wäeteenistusest priid, tänawu aga piawad nad kõikide muude wiisil loosi alla tulema. — Pähklad ja wiinamarjad tõotawad rohkuse poolest head woosi, aga et esimene pool suwe rohkeste wihma oli, lähewad esimesed rohkeste ussitama ja wiimased kollase-plekiliseks. Maisi kasw näitab õige rõõmustaw, kuid harimisega oli tänawu palju tööd. Kuna kuiwa suwega üheainsama korra maapinna kobedaks tegemisega, mis maisi juures suur tükk tööd on, läbi sai, pidi tänawu maapinda wähemast kaks tükati ka kolm korda läbi kablitsetama. Ilma selleta tikkub rohi liiale. Õnneks oliwad tööliste hinnad tänawu parajad. 70—75 kop. päewas ja söök, sai neid tänawu palkada, osalt ka odawam, kuna minewa aasta korra juba enam rublat päewas nõuti. — Hiljuti oli meil Estonia külas weikene kontsert näitemänguga „Wirrwarr". Laulusi oli 12, nendest paar Wenekeelelist; ka teretuse ja naljakas kõne nende ridade kirjutaja poolt. Lõpeks lauldi „Wanaema waltser" ja Dr. Hermanni „Trallalla". Sissetulek üle 30 rubla, millest mõni rubla kuludeks läks. Järeljäedaw summa muusika riis-

tade heaks. Pealtkuulajatele, keda õige rohkeste koos oli, ülepää seitsmest rahwusest, piab nende wiisaka ülespidamise eest kiitust awaldama, üksainuke Eestlane J. K. mahaarwatud, kes purjus pääga lärmi püidis teha, näitas wälja, et ta mitte haritud inimene ei ole, kelleks ta ennast küll piab. — Ilmad on meil praegu kuiwad ja palawad. Graadi klaas tõuseb tihti päewa käes üle 50° R. järele. — Shaakalid on wäga julged ja wiiwad päise päewa ajal kanad ja haned õuest ära. Ka hunta hulgub tihti ümber. Saab mais ära raiutud, kus sees nad endid warjawad, jääwad nad jälle hoonete ümbert kaugemale. — Walitsuse lubaga müisiwad Eestlased küla krundi pealt 60 pähkle puud ära, 32 rubla tükk, mis rahaga suur jagu kroonu wõlga sai äramaksetud. Saab sekskorraks!

J. P.

Sakala (nr. 47), 23. november 1889, lk. 3

Suhhumis, 30. Oktobril 1889. „Kes kaugel käind see palju näind, Ja wõib sest mõnda rääki," — kes tohib nende sõnade tõsidust tumestada? Wõi olen ma neid asjata oma tänase kirja juhtnööriks wõtnud? Läheme edasi, küllap näeme! 21. skp. oli mul õnn, natukese kaugel, kuni Linda külas käia, — wõi 28 wersta ka wähe maad on? — kus ma kauniste nägemise wäärilist nägin ja sellest ka mõnda rääkida tahan.

Linda edenduse sõbrad andsiwad hra Karresi juhatusel juba tõist korda weikest kontserti ja mängisiwad näitemängu „Kroonu Onu." Lauludega wõis läbistikku rahul olla. Mitmed, nagu Dr. Hermanni täiendatud „Kui Kungla rahwas" j. m. lauldi soowi peale kaks korda. Heale kõla oli wahest selgem kui esimeses kontsertis Nelipühil. Mis seal ka, nimelt sopranis ja meestekooris tõises bassis puudusi oli, wabandab näitemäng täitsa ära, mis tõeste hästi läks ja mis hea on, seal ei ole midagi laita. Härradest Kolk, Toi, Mihkelson, Pluhm ja neiu Eesmann'ist wõib näitlemises juba midagi loota. Hra F. Renning pidas ka hästi kokkuseatud kõne: „Näitemäng ja tema kasu," kus kõneleja kuuljaid wanade Greeklaste ja Roomlaste aegadesse wiis. Lõpeks lauldi: «Боже Царя храни!» — Üht ei wõi ma aga mitte nimetamata jätta, nimelt et tähendatud pidust Linda oma küla elanikud wäga wähe osa wõtsiwad! Kuidas raatsisite Teie sarnasest lõbudusest eemale jääda, mis ometi käe jala juures oli?! — Sissetulek, mis mulle teadmata, raamatukogu heaks. Suur tänu pidu andjatele ja nende juhatajale hra Karresile! —

J. P.

Sakala (nr. 1), 13. jaanuar 1890, lk. 3

Suhhumis 9. Decembril 1889. Möödaminewa aasta wilja saaki wõime ennem paremate sekka lugeda. Kui ka mais tükati waewane oli, suuremalt jaolt oli ta ikka keskmine ehk ka hea, kus dess. (2400 ruuts.) 200 puuda ümber wälja andis. Wiina saak oli kõigiti hea, kellel aga wiinapuid olemas oli. Oli mehi, kes kuni paarsada pangi wiina saiwad. Praegu saab pangist 1 rbl; aga kewade poole saab hind muidugi kerkima. Maisi hind on praegu kuulmata odaw. Puuda eest maksetakse ainult 30 kop. Linad kaswawad siin alati wäga head. Kartulid oliwad keskmised.

Külmtõbi praegu siin sugugi liiga ei tee.

Kõige suurem uudis tuleb aga nüid: Suhhumi Eestlased tahawad kõik enda hooned ja maa eesõiguse Mingreelidele ära müia. Kaup on juba walmiski, kuid ülemalt poolt on weel kinnitust oodata. Lubab seda kõrgem walitsus, siis saawad Suhhumi Eestlased, kõik enda liikuwat ja liikumata warandust mahajättes, kewadel, ainult saadud raha taskus, kõige nelja tuule poole laiali minema. Küll ei ole seesugune laialilagunemine kiita, aga Eestlased arwawad siiski, et nad hea kaubaga on kokkusaanud — kõige kõrgem hind mõnel mehel, wili ja wiin mahaarwatud, on kuni 5000 rbl. — ja saadud rahaga põhja pool Wenemaal […] kohte saada wõiwad. Läheb asi […] […]lap sellest Sakala lugejatele jällegi […] Andku Jumal õnne! — Oktobri […] poole oli meil aruldane öö külm […] ööd näitas graadi klaas 6° R. külma […] midagi kahju ei teinud, et peale […] walmis oleku pärast enam külma […]ud, kõik muud wiljad juba koristatud […]. Praegu on aga ilusad ja soojad ilmad, […] 2—6, päewal 6—10 graadi. Re[…] sooja.

Peale hobuse warguse teewad siin ka metskassid kana karja seas rohkeste kurja, nimelt ööse, kui kanad magawad. Nende ridade kirjutajal on wiimase poole aasta jooksul 46 wana kana metskasside läbi otsa saanud, mis siinse hinna järele oma 23 rbl. wälja teeb ja peale 100 kana poega. Wiimsete hulgas on ka osalt kullid ja rotid tegewad olnud. Ka schakalid murdsiwad peale 20 noore hani maha. Nõndasammuti on ka iga tõisega lugu, kes weel rohkem sulgloomi piawad.

J. P.

Suhhumis 15. Dezembril 1889. Et tühine tüli ja waen wäheneks, pakun ma omalt poolt sõbra kätt ja wõtan J. K. kohta ütelused Sakala 33 n. s. a., et tähendatud mees Estonia küla kontsertil purjus pääga lärmi püidis teha, — tagasi, lootes, et ka hra. J. K. kõik tühjad „jonnid" kõrwale jätab ja sõpruse sidet sõlmides, ennast minu wastu auusa suguwennana ülessenäitama saab. Siginegu sõprus, wajugu waen, elagu ühendus!

Auupaklikult: J. P.

Sakala (nr. 4), 3. veebruar 1890, lk. 2

Suhhumis, 31. Detsembril 1889. Ilmad on meil ilusad; teed tolmawad. Öösel on küll 2—4 graadi Reaumuri järele külma, aga päewal 6—10 gr. sooja. Maisi hinnad ikka odawad, kõige kõrgem hind 35 kop. puud. Seega raha saak odaw. Kellel weini on, saab raha, et weini hinnad juba tõusnud on. Enne sai 10, nüid 15 kop. toobist. — Jõulu pühad läksiwad meil lõbusaste, aga ka kurwaste mööda; lubage ma seletan! Jõulu laupäewal kanti meie (Estonia) kiriku wöörmünder D. Wasar küla peremeeste käte peal wiimase auupakkumisega hauda. Kadunud õnnistati nende ridade kirjutajaga ühtlasi kiriku ameti peale ja oli mulle tõeste kui õiglane ja auus mees, paremaks käeks ja truiks abiks. Terwe Estonia kogudus leinab teda, kui tõeste auusa püietega meest taga. Ta oli alles 46 a. wana. Rahu tema põrmule! Üelda oleks weel, et laulukoor paar koori-laulu matmise juures laulis, kus kellegi silmad pisaratest kuiwaks ei jäänud. Hinga rahus, wennakene ja lõika mis siin oled külwanud! — Ka Jõulu wiimasel pühal oli kurb päew, kus ühte naist matsime, kes esimesel Jõulu püha hommikul alles täitsa terwe oli, sellesama päewa õhtul aga surma sülle suikus. — Jõulu tõise püha õhtul oli meil Estonia külas kontsert paari kõne ja näitemängudega „Inimese hind ja wäimehe wäärtus" ja „Jaska härg". Näitemängude kohta, kus nende ridade kirjutaja mitte tegelane ei olnud, wõin küll nii palju tähendada, et mängijad kõik oma osad hästi kätte oliwad õppinud; iseäranis osawaste ja loomulikult mängis aga Salu peremehe ja Jaska osa K. Suits. Kulud maha jäi umbes 17 rbl. muusika riistade heaks üle. —

— 16. Jan, 1890. 7. Jan tuli meile esimene lumi ja lumega muidugi ka tali, mis aga soojas Suhhumis kaua ei läbenenud kinnipidada, waid kolme päewa jooksul minema pühkis, nõnda et meil jällegi suwi on. Ja tõeste on siin loodus roheline. Puud on küll ilma lehtedeta, aga Ephey wääned puude ümber annawad neile uhke ja rohelise ülikonna, mis nüid kõige kenamine õitsewad. Niisamuti kaswawad Oleandrid täie jõuuga puude all, ja wäga paksuste ja uhkeste, nii et süda tahes ehk tahtmata suwe tundmustega täidetud saab. Ilmad on ka kaunis kewadised: ööseti 2—6 ja päewal 5—10 R. graadi sooja. Wihma tuleb aga tubliste ja teed on porised. Influenza't pole meile weel jõudnud, wõi on ta Suhhumit hoopis — wahele jätnud. Soowin Sakalale hästi palju lugejaid ja lugejatele kõige paremat terwist uuel aastal!

J. P.

Sakala (nr. 8), 3. märts 1890, lk. 3

Suhhumis 16 Webruaril 1890. Mõne päewa eest sai Suhhumi linna ligidal üks noor Muhameedi usuline Aphaasi neiu lähemaist omastest tapetud. Tapmise põhjuseks oli, et neiu kõige wanemate ja omaste keelust ja ähwardustest hoo-

limata ristiusku tahtis heita. Nüid on kõik külad kohustatud peale harilikute ööwahtide weel teatud kohal iseäralikud wahid wäljaspidama, et mõrtsukate kinnipüidmiseks abi alati käepärast oleks. Ka on naesterahwal külast kaugemale minek ilma meesterahwa seltsita keelatud. — Terwise hoidmise pärast anti kohaliku walitsuse poolt kõige kangemad eeskirjad. Üks kolme liikmeline kommission piab igas külas selle järelwaatama, et küla teede peal ega elumajade lähekordas kusagil üht seiswa wee lompi ega kellegi õue wõi hoowi peal wähematki prügi ega sõnnikut kui ka mingisugust solke wett wisatud ei tohi olla. Wastasel korral langeb igaüks wastutamise alla. Nii suurt rõhku ei ole ennemalt just puhtuse peale pandud.

J. P.

Sakala (nr. 30), 25. juuli 1891, lk. 3

Suhhumis, 2. Juulil 1891. Et mul kaua aega wõimalik pole olnud siit poolt midagi teatada, nüid aga sõnum ühekorraga liig pikaks saaks, siis saadan nõnda kaua kui mul teatamise wäärilist on, pia iga nädal ise asjast sõnumiku. Täna räägin põllu saakidest ja tööst. Möödaläinud aasta oli põllu anni poolest paremate sekka lugeda ja ka maisi hind kerkis endise 1889. a. wõrreldes pea enam kui üks kolmandik jagu. Maisi päris müimine algab siin harilikult järgmisel kewadel. Osalt on weelgi minewa aastalt maisi müimata, et kui midagi tarwilist tuleb, kopikast saada oleks, kuna korraga saadud raha wahest usinamini käest ära kaoks ja muud sissetulekut siin pea sugugi ei ole, mis läbi peenike piusse ja kitsas kotti tuleks. Puuda hind tõusis kord 70 kop., praegu maksab aga 60 kop. Kõige rohkem sai mõni mees kuni 1000 puuda müigi tarwis panna. See on aga Estonia küla kohta üeldud, kus suur jagu maad — Est. küla krunt mõõdab ülepää 1110 dess. — weel põlise metsa all on. Linda külas aga on rohkem maad põlluks tehtud. Kui ma ei eksi, oli seal laastamine kergem, et mägestikkus wähem mets kaswas. Seal peetakse aga Estoniaga wõrreldes muud wilja rohkem, kuna maisi wäljaand kehwem öeldakse olewat. Paremad põllud annawad Estonias 250 ja enam puuda dess. pealt, aga sarnaseid maid on wähe. Üleüldiseks heaks wäljaanniks loetakse 200 puuda dess. pealt. Kehwemad põllud annawad wahest waewalt 100 p. — Maisi kõrwal on wiinaaiad kasu andmise poolest nimetada, kuid suuremal jaol on wiinapuid koguni wähe ehk mitte sugugi. Meest 4—5 saiwad siiski möödaläinud aastal paarsada pangi ehk sinna ligemale wiina. Pang maksis 1 rbl.—150 kop. Parem oleks aga, kui wiinaidu sugu ei asutatakski, ehk wiinajoomisele wähegi piiri pandakse, mis rahwa kombelist elu häwitama kipub, sest et wiin, mis saadakse, kõik maa keskes ära juuakse ja ühetõisele müiakse, kuni otsas, rääkimata, mis mujalt ja linnast põletatud wiina tuuakse. Wiinapuude mitteharimine üksi Estonias ei tooks küll midagi parandust, kuna wiina ümberringi küllalt saada on. Pealegi ei ole wiinamarjad, niisamuti karduladel ja muu wiljal selles süidi, et rahwas neid alkoholina oma hukatuseks tarwitab, ega ole wõimalik neid ilmast kaotada, kui paranemist tõisel teel ei tule ja inimene ise

oma ihu ja hinge rikkujat põlgama ei hakka. Praeguses kirjas aga ei taha ma sest pikemalt rääkida, waid lähen teadustamisega edasi. Käesolew suwi on wihma poolest wäga korraline olnud. Mais kaswab üli lopsakalt ja rõõmustawalt. Warasemad, mis Aprilli kuul maha tehti, on juba 8—12 jalga pikad ja õitsewad, kuna kõige hilisemad, mis Juuni kuus tehtud, alles tõusewad. Kuiwaga ei ole hilistest suurt loota, aga praegu on maa tarwilikult niiske ja kui ka edespidi korralisi ilmu on wõib hilistest niisamuti rohket saaki sügisel loota. Niisama rõõmustab kõik muu wili põllumehe meelt. Kui maisist tulewal aastal ka tänawust hinda antakse, wõib Eestlase elu siin märksalt kosuda. Tänawu sai juba suur jagu kroonu wõlga maksetud, mitmed ehitasiwad uued ja ruumikad majad, muretsesiwad Odessast ja Moskwast uusi ja paremaid põllutöö riistu jne. — Lisan weel juurde, et möödaläinud talwel meil lumi ainult üks päew maas oli. Pea kõige talwe oliwad ilmad ütlemata ilusad ja soojad. Näituseks oli jõulu pühadel 20° R. sooja. Alla 0 wajus kraadi klaas ainult neljal ööl. Üle 30 kraadi wilus ei ole aga tänini weel olnud. Sellest on näha, et Suhhumi ilmadel, selle järgi nagu Wene- ja Eestimaalt kuulukse, wõrdlemata suur wahe on. Et lühemad sõnumed ajalehele wahest armsamad ja lugejale lõbusamad on, jätan ka tööst ja talitusest kõnelemise tulewaks korraks. Senini head terwisi!

J. P.

Sakala (nr. 34), 22. august 1891, lk. 2

Suhhumis, 29. Juulil 1891. Tööst ja talitamisest. Et Eestlased alati ja igal pool töökas rahwas on, on nad seda ka Suhhumis, mis kohe sellest silma paistab, et nende põllud tõistest rahwastest kõige paremini haritud on. Küll ei künta maisi põldu enam kui üks ainukene kord aastas, nimelt seemendamise ajal ja siis on enamiste põllu peal suur ja paks hein, aga Eestlaste Odessast ja Moskwast tellitud suured adrad matawad rohu kõik wao põhja, nii et liplegi lagedale ei jää. Kündja järel käib seemne panija, kes iga tõise waosse maisi iwad laseb. Päewa kaks kolm häestatakse põld raud häkkega tublisti üle ja mais wõib kaswada. Suurem töö on siiski weel ees, nimelt käblistamine, (rohu läbi raiumine) mis kaks korda sünnib: esiteks kui mais umbes põlwe, tõiseks kui ta ju mehe kõrgune ja kõrgem on. Et see raske töö ja palju aega wõtab, siis palgatakse enamiste wõõraid töölisi abiks ja maksetakse 70 kop. — 1 rbl. päewas. Eestlased on ka seda tööd kergendada mõistnud: Et neil mais wao wiisi on külwatud, siis mullatakse seda nagu kardulaidki adraga, nii et arwa kus wao harja peale rohtu lagedale jääb. Kõblitaja wõtab siis kaks wagu korraga kätte ja tema suurem töö on ainult üleliigne mais maharaiuda, nii et üks kuni üks ja pool arsina peale üks kaswama jääb. Sellkombel wõiwad 3—4 inimest päewas dessatini walmis kõblitada, kuna ilma muldamata 8—10 inimest päewas dess. peale läheb ja töö palju raskem on. Tõist korda mullatakse nõndasamuti hobusega läbi, mõni kord kui mais ammugi üle pää on, ja siis enam ei kõblitadagi, ehk käiakse kord läbi, et nõnda wõsu, wõis mis muidu liig tihti

on jäänud, wahelt maha lüia, et teistel pääsid kaswatada lahkem ruum oleks. Ei saa tõist korda enam mullata, piab käsitse läbi raiuma (kõblitama), et põld alt puhas on. Kuiwa ajaga jäetakse palju ka üheainsama korra muldamise ja kõblitamisega. Nüid hakkawad Eestlased ka põldusi, mis hiljem liiga kõwaks kuiwawad, kewadel warakult kordama, mis palju kasulikum on: seemendamise ajal on maa kerge, mais kaswab jõudsamine ja ei aja nõnda palju rohtu. Osalt aetakse ka enne küntud maasse ainult waod ja häestatakse, kui mais sissepantud, tasaseks. Ühe dess. künni eest, milleks 2 päewa kulub, wõetakse siin 10 rbl. ja rohkem. — Eestlaste wiisi järel hakkawad ka Wenelased ja Bulgarlased wähe haawal põldu harima, Sakslased ka muidugi, kõik tõised, iseäranis siine pärisrahwas hariwad igaüks omal wiisil põldu, nagu seda ka Aadam ja Kain puudulisemalt ei wõinud teha. Nad teewad küll auupärast adra ja härgadega wilja maha ja härjad on ka poisid küllalt wedama, nagu alamal näeme, aga ader — noh see sasib põllul tükati hea heina ära ja teeb mulla sisse mõnesse kohta mustad kriipsudki, sest tal on orgikene, adra rauaks nimetud all. Kündes juhib üks mees härgi ja tõine hoiab atra, et see ümber ei kuku. Häkkeks on neil üks tükk punutud haost aida, arsin ehk sugu rohkem lai ja umbes paar ars. pikk, millest pikkusest üks kolmandik osa hao latwade peale tuleb arwata, mis sabana järel jookseb, et põld hästi tubliste häestatud saaks. Sarnase õllekorwi põhja ette, milleks teda arwata wõiks, kui saba takka maha löö — pannakse jällegi paar härgi, keda üks mees ees juhib, tõine aga seisab raskuseks häkke peal püsti. Nii moodi wõib nädalaga terwe dessätini ära häestada ja kui hästi weel: — hein mis künni järel tükati sasitud oli, on häestamise järel täitsa pikali, mahaarwatud need kohad, kuhu häke ei puutunud. Suuremal osal jäetakse aga põllud hoopis häestamata. Et sel kombel mais ega ükski wili ei wõi kaswama hakata, on arusaadaw. Nüid aga kõblitakse põld käsitse üle — selle töö peale on nad tõeste hakkajad — mis läbi rohi ära kuiwad, põld põllu nägu jääb ja mais kaswama wõib hakata. On mais ülesse tõusnud, kõblitakse warsi jälle tõist korda, et sarnatse harimise juures maisiga ühes ka umbrohi ülesse tõuseb ja nõnda ühte lugu, kuni mais suureks saab, sellegi pärast on nende põllud enam rohitanud kui Eestlastel. Et endale tõiste käest paremat ja kergemat põlluharimise wiisi omandada ei tule neile mõttessegi. Sellest rääkides loodawad nad koguni, et Eestlased aegamööda nende wiisi järele saada põldu harima, mis parem olla, kuna Eestlaste põllud praegusel wiisil liiga purustatud ja rikutud saada, mis läbi põllu […] kasuta õhusse minna. Omast kohast kah õigus! — Et Kaukasia pärisrahwas hobuseid ainult ratsasõiduks tarwitawad, peawad nad weo tarwis härgi. Need on bühwli wõi metshärja sugust (буйвалъ) suurte laiali sarwedega, pealt näha inetumad ja koledad, sellegi pärast wäga tasase ja pikaldase loomuga, kes koorma ees waewalt liikuma näikse. Nad on aga wäga kõwad wedama ja rühiwad ehk küll aeglase, siiski kindla ühetasase sammuga edasi. Wankriks on neil suur kaherattaga kaarik, mille weel suuremad rattad ühes teljega ringi käiwad, mida bühwlid, mitte sarwist waid kaelast weawad. Sarnane kaarik annab isegi tubli hobusele tõmmata, bühwlitele pandakse aga 80—100 puudaline koorem peale. Osalt piawad härgi ka Sakslased, Wenelased, Bulgarlased j. m., aga weikest seltsi Wene härgi, kes küll terased ja tulised on, aga nõrgema jõuuga. Kaukaasia kaarikud ja bühwlid aga ei tarwita tõised rahwad. Wiimastest olgu weel üeldud, et nad sia wiisi pori lompides armastawad püherdada ja

magada, isegi koorma ees palawaga lombist läbi minnes sarnast tükki teewad. Kõik ajaja peksmine ja püidmine neid enne oma tahtmist üles ajada, on asjata. Nad saawad rautatud, nagu hobused.

Käsitöö peale waadates leiame Eestlaste juures mõnest ametimehest nagu kingsepast ja treialist märksalt puudust, sest neid piaaegu ei olegi. Tõist ameti mehi, nimelt seppasi on õige tubliste. Estonia külas üksi on neli seppa, kes kõik oma ametid hästi mõistawad. Üks neist oli möödaläinud talwel raudtee silla juures sepaks, mis Estonia küla lähedale üle Kodori jõe ehitakse ja sai 80 rbl. kuus. Nõndasamuti on puuseppasi, kellest mõni õige peenikest tööd teeb, neid wõiks aga weel rohkem olla. Rätsepaid on Estonias kaks, õmblusmasinate omanikka aga üleüldse seitse. Nõndasamuti on Eestlaste seas ka müirseppasi ja majade wärwijaid, kahjuks läks aga möödaläinud aastal üks tubli ja õppinud müiri- ahju- ja krohwimeister Estoniast Australiasse. On ka raamatu pookijaid j. m. Kus igasugu ametnikka, seal ka igasugu tööd, ja kus tööd seal leiba: annaks aga Jumal ka edespidi head terwist, nagu tänini!

J. P.

Sakala (nr. 40), 2. oktoober 1891, lk. 2–3

Suhhumis, 7. Sept. 1891. Kombelisest elust. Kui meie siinse Eestlaste elu peale waadates nende kiiduwäärt omaduste, iseäranis töö armastuse ja osawuse kõrwal kord ka kombelist elu tähele paneme, siis wõime sellest wäga wähe kiitwat ütelda; sest suurema hulga juures on see koguni kadunud. Ja kuhu ta siis on jäänud? Lühidelt: wiina klaasi ära uppunud! Raske ütelda, siiski õige! Ei ma räägi siin sugugi, mis õiendusele põhjust annaks ehk mõnele „laimamine" oleks, sest tõtt awaldada ei ole laimdus ja mis ma awaldan, seda ainult, et asjale kuidagi parandust tuleks. Nagu juba ennemalt olen nimetanud, on wiinajoomine siin wäga üleliigne, mis kui surmaja kihwt rahwa elu ja õnne juurte kallal närib. Ükski asja õiendamine ega kauba tegemine ei sünni ilma wiinata. Wiin on riiu sünnitaja, wiin on lepitaja, wiin on siin see a ja o, algmine ja ots.

Möödaläinud aastal asutati Estoniasse pood, mis üks Mingreel rendi peale wõttis. Et Suhhumi poodides muu kauba kõrwal ka niihästi põletatud kui joodawat wiina müiakse, soowis poe rentnik seda luba ka omale. Põletatud wiina müimise luba küll mõistlikumate soowil ei antud, aga joodawa wiina õlle jne. müimise luba küll. Wiimast küll suurt ei tarwitata, seda rohkem aga esimest. Ihu karwad tõusewad püsti nähes ja kuuldes, mis siin kallil pühadel kõik tehakse. Mõned poisikesedki ehk õigem lapsed, ei ole mitte üksnes täied piibumehed waid ka kõige suuremad joodikud ja käratsejad kuni — jalad enam ei kanna!! Kahe kolme peale mõni toop weini ära juua, on weike asi. Neid keelata ehk noomida — hoitku igaüks selle eest! Iseäranis pühapäewa õhtudel ja öödel on joodikute kisa ja röökimine poe ümber ja uulitsal kole, nii et koolmeister — kui see kord siia piaks ilmuma ja asi ei parane, — öö rahu ei wõi

loota, sest pood on koolimaja kõrwal!!! Kõige eesotsas on küll kaks noortmeest Juhan K. ja Märt B., kes oma seltsilistega auusaid meeste naisigi teotamata ega sõimamata mööda ei lase käia ja kallalegi kippuwad. Häda sellele, kes nendega ühel nõuul ei ole. Kui raske siin koolmeistri elu on, wõib igaüks isegi mõista. Kui nende ridade kirjutaja weel selles ametis oli, warastasiwad nimetatud mehed oma seltsilastega tal akente eest kardinad ära, rebisiwad lõhki ja seadsiwad surnuaiale lipuks, rebisiwad ka 12 rublase pildi seina peal puruks ja esimene (J. K.) tahtis ta 7 aastase pojagi maha lüia. Wiimane juhtus päewa ajal uulitsa peal kõndima. Isegi selle kirja kirjutaja abikaasa „raskel tunnil" lauleti wiimase kohta koolimajast mööda minnes ja wärawa peal seistes sõimu laulusid. Nende nimetatud ja nimetamata raskuste põhjustel olin ma sunnitud, ennast ametist lahti ütlema, kuna taga järele keegi „kohane elanik P." õige ilmasüita näol Walguses No. 42 1890. wigasid otsides kirjutas: „seepärast ütles küla teda ühel ilusal Jumala päewal ametist lahti," unustas aga sedagi ära, et lahti ütlemise päewal, mitte „küla" waid koolmeistri poolt, koguni kangeste sadas; niisamuti unustas — mis wiga see muud wõis olla — Walgus minu õienduse kirja wastuwõtmata. Nii raske on koolmeistri elu joodikute hulgas. Aga mis siis küla walitsus asja parandada ei katsu? küsib lugeja. Pian jällegi ühe walusa nähtuse tooma: Hiljuti kargas üks kohtumees Peeter joonud pääga awalikul kahal tõise mehe kõrisse kinni ja tõmbas tõisel, kes teda keelama tuli tüki habet wälja. Wiimne kaebas kohtusse, leppisiwad aga enne ära, kus juures kahe peale ämbre wiina (10 toopi) lepituse liiguks joodi. Külawanem ja tõised kohtumehed on küll õnneks mõistlikud mehed ja kasinuse armastajad, aga täitsa karsked ka mitte ja sellest tuleb, et kui pahade tegude peale küll seaduslikult rõhku pannakse, kõige pahanduse hallikas, joomine, enamiste tähelepanemata jääb, millest jälle uued pahandused tõusewad. Minu arwamine on, et kui küla walitsuse liikmed, kellede käes ju küla õnn ja õnnetus seisab, ise täitsa karsked on, nad hirmust joomatõbe ka tõiste juures kõigest jõuust parandada püiawad ja kui nad seda ka otsani häwitada ei jõua, siis wähendada ometi, kuna praegu õige südidus puudub ja wastus selle kohta on harilikult: „Mis sa neile teed, katsu aga rahuga läbi saada." Nimelt piaks küla koosolekutel parem kord walitsema. Tihti kuuled mõistlikumate suust „Aeti küll küla kokku, aga mis sinna riidlema minna. Mõnikord käratsewad ainult noored mehed rusikad püsti, kuna eluküpsemad mehed midagi kõnelda ei saa ehk tohigi. On ka ettetulnud, et külawanem, teades, et ta üks rahu ja õiguse armastaja mees on, keda meelitada ei saa, kõrwale jäetakse ja külawanema abi oma tahtmise mööda koosolekut piab, seletades: „Сельское положеніе" järel on külawanemal tõine aga külal esimene õigus, meie oleme nüid küla ja ei kuula külawanemast midagi," seda aga tähelepanemata jättes, et ilma külawanemata koosolekut ei wõigi pidada ja abi seda ainult siis wõib juhatada, kui esimene takistuste pärast koosolekule ei saa tulla. Sarnast asja ei tohiks külawanem mitte sallida. Niisama on kohtusse paremat korda soowida. Wäga raske on kaebajal ehk kaebatawal näha ja kuulda, kui talle kohtu laua ees seistes hirwitawad näod akende peal wastu paistawad, kes talle kõiksugu pilke sõnu sekka paiskawad, rääkijat sõnades eksitades. Külawalitsus wõiks ka wäga hästi keelata, et keegi ennast awalikul kohtadel purjus näidata ega lärmitseda ei tohi, liiatagi pühapäewadel ja öö ajal, ega ükski omal joojaid pidada, neile toopide wiisi weini müies, keelust

üleastujaid aga kõwaste trahwida. Ka kõrgem walitsus saaks seda hea meelega nägema ja kui tarwis, abiks olema. Mitmed naised saaksiwad tänu- ja rõõmu-silmapisaraid walama, mitmedki wanemad oma lapsi ja ümberpöördud, kodus nägema ja joodikud ise aru saama, et see neile kasulik on ja ennast, kui ka mõnigi — tõega parandama. Juba wõõrad rahwadki panewad Eestlaste hirmust wiina joomist imeks, isegi Wenelased ja Sakslased, kes küll ka joowad, kuna aga poolmetsik Kaukasia pärisrahwas selles koguni kasin on. Mis ma ennemalt siinse Eestlaste teaduse ja töö armastuse kohta kiitwat olen ütelnud, on ja jääb õigeks, kuid õige on ka, mis ma praeguses kirjas raske südamega olen awaldama pidanud. Kombeline elu kippub wägise joomise mõjul kaduma, selle asemel astuwad aga kõik halwad asjad päewakorrale, mis ennemalt nii ei olnud. Lahutused ja lõhed ühetõise wahel wõtawad wõimust, millest needki priid ei ole, kes küll weel ligijoomise paeltes ei siple ja mõneski asjus tõistele eesmärgiks wõiksiwad olla, aga uhkus ja iseenese paljuks pidamine ei luba nõrgematele tuetuseks olla, waid ennem weel halba eesmärki näidata, nagu möödaläinud nelipühil, kus kolm noort meest partei tuhinas palwe majast wälja jooksiwad, et jutlustaja, keda selleks korraks palutud oli, nende sõber ei olnud, nende kaasas üks neljas, kes kord ühel pidul „nokastanud pääga" arwatud woodi asemel ahju ei häbenenud pugeda ja sealt kõikide suureks hirwituseks oma noore naise häbiks ja kurwastuseks aga hommikul wälja ronida, kuid Jumala sõna häbenes kuulata. Linda külas näikse lugu siiski parem olewat. Wähemast ei ole sealseist nooremateest sarnatseid alatumaid tegusi kuuldud, ega neid ka ülearu jooma nähtud. Ka on Estonias laitmata kombedega mehi, kelledel ehk üksainuke lühikene samm weel täieliku karskuseni astuda oleks, aga neid ei kuulda uulitsate peal ega joomamajades käratsemas, ei panda neid siis nagu tähelegi, ega lueta tõiste wäärilisseks, kes oma „mina" paremine oskawad paista lasta, muidugi oma sarnaste seas. Selle eest on esimesed aga suuremate ja auusamate ees igal pool täielise lugupidamises, kuna wiimastel iseeneste kiitus ja lugupidamine — haiseb. Wäheneks aga wiinajoomine, wäheneksiwad ka muud halbtused ja kombelisel elul tuleks peagi pööripäew — paremuse poole. Sünniks see õige pea, sest weel on aeg!

J. P.

Sakala (nr. 42), 16. oktoober 1891, lk. 3

Suhhumis, 26. Septembril 1891. Head ja halba. Warasema maisi korjamine on käsil; wäljaand rõõmustaw. Hilisem aga ei jõua ega jõua küpseda, et ilmad liig wihmased ja wilu wõitu oliwad. Kui nüid nõnda pea öökülma ei tule, mis siingi praegusel aasta ajal tõotab olla ja päewad soojad on, nagu nüid juba paar nädalat, siis wõib hilisest sedasama saaki loota, mis esimestestki. Maisi hind kerkis kord juba 1 rbl. puud ja jahud 120 kop., praegu maksab aga 75—80 kop. puud ja tänawused, mis weel toored on 55—60 kop. Kardula saak on kehwapoolne, 50—60 kop. puud. Rükki jahud 110 kop. puud. Üks noor Esto-

nia küla neiu Marie Kala, kes linnas teenis, lõpetas oma elu poomise teel. Ta läinud aiast kardulaid tooma, kus ta warjulises kohas puu otsa roninud ja seal nööri kaela pannes rippuma lasknud, kust surnukeha mõne tunni pärast leiti ja politsei poolest maha wõeti. Põhjust, mis ühte auusat neidu sarnasele teole ajas, aimab wist lugeja isegi. Weel sai nende päewade sees Estonias üks wanapoolne mees Gottlieb Thomson wiina mõjul surma. Nimetatud mees tuli linnast purujoobnud kodu, kukkus mahatulles wankrilt maha ja suri järgmisel päewal. Mõlemad juhtumised on tõendused minu wiimse kirja peale, kus kombelise elu puuduse ja liiga wiinajoomise üle kaebasin. Kurwad lood!

J. P.

Sakala (nr. 46), 13. november 1891, lk. 3

Suhhumis, 23. Oktobril 1891. Praegu oleme meie surma hirmus. Niihästi Estoniat kui tõisa madalikus olewaid muulaste külasid ähwardab hädaoht wee läbi. 9. skp. anti külades käsk walmis olla, sest lähedal olewas mägedes olnud maawärisemine, mis läbi suur Kadora jõgi, mille kaldal meie elame, kinni saanud maetud, nii et wesi paisu jäänud, mis lahtipeasemise korral madalikudes suurt häwitust saab tooma. Et siin wesi mägedest tulles hirmsa kiirusega mere poole waob, siis ei pruugi ta weel kuigi kõrgesse tõusta, kui ta juba kõik enese kaasa kisub. Muidugi mõista, pidi sarnane sõnum kõige suuremat hirmu sünnitama. Järgmisel päewal tuli jällegi uus käsk: Inimesed ja loomasi wiibimata külast wälja kõrgematele kohtadele, wesi on tulemas. Ei seal olnud enam kellegil aega, muud kui kanneti ja weeti kraami ja aeti elajaid, nii et küla peagi tühi oli. Rahwas põgenes umbes 2—3 wersta eemale esimese mäe rinnakule, kus wiimased Estonia küla majad seisawad. Selgemad sõnumed teatasiwad, et maawärisemist pole olnud waid mägi muidu langenud ja mõned Mingreelid kes just sealt tuliwad, näitasiwad puudulise Wenekeele pärast märkide waral, et weehäda weel paaril kuul karta ei ole, et ümberringi kõwa kalju on, mida wesi murda ei jõua, ja kõrguti weel enam werst maad tõusta on, kuni üle hakkab ajama. Paisu koht olewat umbes paari wersta laiune õõnestik, mille pikkus teadmata. Wee kõrgus ulatada juba üle põlise puude latwade. Umbes sedasama tõendasiwad ka mõned Eestlased, kes asja waatamas käisiwad. Paari päewa pärast toodi uus käsk, kus rahwale luba anti alla tööle minna, sest igal ühel oli kibe maisi korjamine käsil. Praegu, kui seda kirjutan, elame ikka kartuse ja lootuse wahel all ja korjame wilja, kuna suurem jagu kraami — kas just kõigil, ei tea selgeste — ülewal on, et alla ei usalda tuua. Ka teatatakse,et wee pais juba ääre tasa tõuseb. Et ta üleajamise korral suuremat wett ei sünnita kui harilikult enne paisu jäämistki, on selge, niisamuti selge on ka, et sarnane määratu wee kogu sinna jäädawalt paisu ei wõi jääda ja seep see kartust suurendabki. Asjatundjad arwawad ühelt poolt, et nõnda pea kui mägedes torm tõuseb ja wee paisus laenetama paneb, wesi omale tee läbi murrab ja koledat häwitust sünnitab. Kui ka ise muu kraamiga weel peaseda jõuad, wili on ikka kadunud, sest wilja aidad on, nagu muudki hooned all ja

nende tõise kohta tegemine ei lähe nõnda hõlpsaste. Ka on küsitaw kas haritud maastki siis enam midagi üle jääb, wõi kisub ruumiahne Kadori jõgi kõik oma sülle, kuna ta iga aasta jao kaupa põldudest lisa on wõtnud. Tõiselt poolt püiawad asjatundjad ja kohane walitsus kõik mis wõimalik teha, et wett wähehaawal ära lasta joosta, mis läbi ainult jõgedes wesi kõrgeks tõuseb. Annaks Jumal, et wiimane sünniks mille kohta head lootused on, kindlat usku siiski mitte. Jääb weehäda tulemata, loodame õnneliku aastat, sest wilja saak ja wilja hind on mõlemad head, mis haruldane juhtumine on.

J. P.

Sakala (nr. 5), 29. jaanuar 1892, lk. 3

Suhhumis, 26 Dets. 1891. Möödaläinud suwel käis kohaline koolide inspektor ka Estonia kooli waatamas, kus ta mitmed uuendused ette pani ja teada andis, et tähendatud kool nüid täielise kroonu ülewaatamise alla ja nõnda nimetatud linnakoolidega üheõigusliseks saab, muud kui koolmeister piab wiibimata leitud ja ammetisse säetud saama, kelle seisukord sellega muidugi nüid täieliku kindla aluse peale sai. Nowembri kuus tuli meile ka koolmeister J. Michelson Pärnumaalt Surjust pärit, kes juba enne Suhhumis elas, käesolewal aastal Sept. k. Pärnu linnas eksami tegi ja siia tagasi reisides ametisse hakkas. Sellega on meil siis kooli asi jälle korras! Ka kiriklikus toimetustes on asi paranenud. Ennemalt ei olnud meil muud õpetajat kui sõjawäe õpetaja Hansen ja tema adjunkt (abi) Bergmann Tihwlises, nii et terwe Taga-Kaukasia üks ainuke kihelkond oli ja õpetajat paaril aastal ja enam näha ei saanud. Mööda läinud suwel säeti aga Suhhumi ja siinse ümberkaudsete maakondade peale ise õpetaja ametisse, kes Suhhumi linnas saab elama ja siis ka palju tihemalt Luteruse usu külasi ja asutusi jõuab waatamas käia ja usu elule rohkem äratust ja hoogu anda, mis nüid kui kustuw tahikene weel waewalt suitseb. Meie uus õpetaja nimega Heine on noor ja wäga lahke mees, Tartus studeerinud. Warsti pärast ametisse saamist käis ta ka Estonias ja laulatas seal neli noort paari, aga Wene keeles, sest et ta Eesti keelt sõnagi ei mõistnud. Hiljem tuli ta tagasi ja elab juba paar kuud meie külas, et Eesti keelt kätte õppida. Jõulu laup. õhtu pidas ta Eesti keeles esimese jutluse, küll weel mitte pääst waid raamatust, aga wäljaütlemine ja keelemurre oli selge ja puhas, nagu sündinud Eestlasel. Kooli ja kiriku asi on meil sellega siis tähtsalt paranenud, kuid selle wilja rahwa elus jääb weel ära oodata.

Wiimases kirjas räägitud wee häda on meist seekord õnnelikult mööda läinud. Paisu jäänud wee kogu olla omale maaalt sarnatsel kombel teed teinud, et see, ehk seda küll määratu paljuses oli, ühte lugu kahaneda, kuna jõgedes sellepärast wee tõusu pole märgata olnud. Sellegipärast on siin madalas ikka kardetaw elada. Nimelt on suurte sadude ajal kui Kadori jõgi üle kippub ajama alati hirm, nagu kolme aasta eest, kus enam majast majasse ei peasenud ja ühe maja äragi wiis ja ülepää madalikus elanikkudele kui ka kroonule sil-

dade ära wiimisega, määratumat kahju tegi. Kui ka näituseks sarnast wõi suuremat weetõusu enam ei piaks tulema, mõne aasta pärast on praegune küla koht ometi jõe süles, sest et jõgi hoonetest weel 40—60 sülda kaugel on, Eestlaste siia asumise ajal aga weel 120—150 sülda. Sellepärast on küla ka otsuse (приговоръ) teinud ja walitsus kinnitanud, küla tõinepoole krundi otsa paar wersta kaugemale esimese mäe rinnakule ümberehitada, mis küll hästi kulu ja tüli teeb, aga tõisite pole wõimalik.

Wiljahinnad wajusiwad kord õige madalaks: nõndapea kui wana mais otsas oli, ei antud uutest enam kui 30—35 kop. puudast. Ka ei oleks wäljaweo keelu mõjul hinna kerkimist palju loota olnud, kui mitte kroonu appi poleks tulnud. Nüid aga andis kohane walitsus ammetlikult teada, et ärgu rahwas oma wilja odawalt ära andku, kroonu ostab ise paraja hinnaga ja on esiteks maisi puuda 64 kop. peale määranud. Piaks aga hind tõusma, annab kroonu iga tahes kõige kõrgema hinna. Kes just raha puuduse pärast piab müüma, wõib ka raha ette saada, kui selleks külawanema poolt tunnistuse ette näitab, sest et kroonu maisi weel wastu ei wõta, et see alles toore wõitu on. Muidugi ei osta ka weel kaupmehed, waid ainult linna elanikud oma tarbeks, kes ka räägitud põhjusel hinda lisama on pidanud, et keegi muidu maisi ei müiks.

Mõned öökülmad mahaarwatud ei ole meil weel külma ega lund olnud. Täna, tõisel jõulu pühal näitab kraadi klaas 4 R. sooja.

Kalli kodumaa rahwale kõige paremat uutaastat!

J. P.

Sakala (nr. 30), 22. juuli 1892, lk. 3

Suhhumis 6. Juulil 1892. Möödaläinud tali ja kewade oliwad wihma poolest wäga rikkad, ehk ülearugi, ja kuni tänapäewani ei ole sellest kunagi puudu olnud. Webruari kuus möllas siin ühel öösel ja tõinekord terwe päewa hirmus kange torm, nõndanimetud bora, millest küll ennegi kuulnud ja lugenud olin, nüid aga temaga ligemalt tuttawaks sain. Kõige kangem oli see, mis öösel algas ja ainult paar tundi wältas. Majad wabisesiwad ja inimesed oliwad elu pärast hirmul kuna wäljas suure waewaga jalul wõis seista. Põlised puud saiwad hulgana juurtega wälja kistud ja tormi mürin ähwardas kõrwadgi lukku panna. Ühe maja ees wiskas põlise pähkla puu ümber; wähe puudus, et see mitte maja peale ei langenud ja seda kõige seesolejatega ei purustanud. Ühe tõise maja tua ukse mattis mahalangewa puu latw kinni, kuna nende ridade kirjutajal tühja maisi aida ülesse tõstis ja just ukse alla purustas. — Maisi tegemine jäi tänawu üleüldse hiliseks, rohke mardikate mõjul, kes warasema seemne ära sõiwad, et see tõusta ei saanudki, ehk mis tõusis, seda närisiwad nad maa pinnast läbi ja kuiwas ära, nii et mais enamiste kahele, paiguti ka kolmele korrale pidi ümbertehtud saama. Seega wältas tänawune maisi tegu 15 Aprillist Jaani päewani. Hiline — ja suurem jagu on kõik hiline — on alles madal

oras, mis ka paiguti söödikudest harwaks on tehtud. Kas see ülepää walmis jõuab saada, saab sügis näitama. — Kinnikukkunud Kadora jõe aru Amthel ähwardab meid ühte lugu uputada, ilma et kord ju uputaks, ehk sest hirmust hoopis wabastaks. Tiheda sadude ja rohke lume sulamise põhjusel — möödaläinud talwel oli mägedes wäga suur lumi — ei jõua alt nõnda palju ära joosta, kui pealt juurde tuleb, ehk küll awandus all, nagu pealtnägijad tõendawad 8 sülda pikk ja 5 arsinat kõrge olewat, kust wesi wägewa wõimuga wälja tungib. Mõnikord küll, kui kuiwad ilmad ja mägedes külmetab, alaneda wesi, suremalt osalt aga tõusta ja ajada üle. Tõendatakse küll et seda ilmatumat suurt werstade wiisi pikka ja paksu kaljut, mis mäe küllest kukkudes jõe kinni mattis, wesi iialgi korraga purustada ei jõua, nõnda et uputust wõiks tulla, kuid selle peale kindel olla ei wõi sugugi, sest ülemal tähendatud awandus on ju ometi weest läbi uuristatud, wõimalikult wõib see ka suuremal mõõdul sündida. Sellepärast seisawad ka walitsuse käsul alati kolm wahti, iga nädal ise külast, üks ratsa ja kaks jala, wee juures wahtis, kes hädakorral selle tarwis seatud tulede läbi märki piawad andma. See sünnib muidugi madalikus olewate külade kulu peal, aga parata ei saa. Nagu juba ennemalt Sakalas kirjutasin, tegin meie (Estonia) küla juba pea aasta eest, kui kinni kukkunud Amthel meid weehädaga hakkas ähwardama, otsuse (приговоръ) küla madalikust paar wersta eemale enda kruntide tõise otsa ehitada, mis juba palju kõrgemal mäe rinnakul seisab ja kus wähemast wee eest julge wõib olla ja seal uut põldu juurde tehes, nõnda kaua kui wesi piab, ka madalikust edasi künda ja külwata. Walitsuse poolt kiideti seda otsust wäga ja kinnitati ära, — oleks ju walitsusel Eestlaste elu eest natuke muret wähemaks jäänud, kuid Eestlased — läksiwad tülisse ja asi seisab praegu. Tüli põhjus sündis järgmiselt: Külal on seaduslik plaan (kaart) kus iga ühe krundid numbri järel ülesse on tähendatud, olgu see metsa ehk põllumaa, mille järele ka igamees uudes kohas jällegi oma krundi peale pidi asuma ja nii oleks ka seaduslik olnud. Nähes aga, et üks weike osa maad rohkem meelitaw oli, hakkasiwad mõned ninamehed isesuguste püidmistega peale, kuni suurema hulga enda nõusse saiwad ja otsuseks tegiwad, ainult seda maad mis parem näitas, ühetasa jagada, mis läbi iga mehe päris wõi jäädaw krunt, mida wesi wõtta ei saa, ainult 15 sülda lai ja 120 s. pikk, s. o. 1800 ruut s. ehk kolm weerand dess. kuhu ehitus peale teha, küll waewalt kardula maad oleks ülejäänud. Kaart ei ma'sta midagi, edespidi wõida jälle mujalt igaühele osa jaotada jne., misläbi endine Eestimaa peendra põllu kaup käes oleks olnud. Umbes 25 peremeest, kelle kruntide peale küla sedawiisi asuda tahtis, ei olnud sellega nõuus ja andsiwad walitsusele selle üle kaeptuse sisse, muu halbduse seas ka selle peale tähendades, et kui 15 s. peale iga mehe ehitus mahutada, hoone hoonega koos peab olema ja juhtuwal tulekahju korral terwe küla kadunud on. Asi pandi kinni, kuni walitsuse poolt selle kohaline kommission asja õiendab ja nii ta nüid seisab. Oleks asi seaduslisel teel edasi läinud, oleks meie möödaläinud kewadeks uude kohta asumisega walmisgi olnud aga näe nüid — oota aga peale, millal wesi Sind ilma hinnata Musta merde sõidutab, mis ka paari nädala eest pea käeski oli: Õhtul hakkas kangeste äikese wihma sadama ja sadas läbi öö. Hommikuks ajas Kadori jõgi üle ja wesi ulatas üle maade paiguti ju majadeni. Õnneks jäi ilm ilusaks ja wesi alanes pea, weega ühes aga oli ka hulk põldu, paiguti kuni kolmas jagu kõige wiljaga kadunud ja Kador ennast selle osa li-

gemale laiendanud. nende ridade kirjutajal oli weel pooltõist dess. puhast põldu, nüid weel 1 dess. Wiib wesi mind sellegi dessatiniga ühes ära, on kõige suurem kahju, et siis enam Sakalas kodumaa rahwale teatada ei saa, kuidas asi oli ja — kuhu ma sain. — Ka kolera pärast oldakse siin hirmul ja on selle eemale hoidmiseks kõige waljemad eeskirjad antud. — Maisi hinnad seisawad enamiste 50—55 kop. wahel, kord tõusis ka kuni 60 kop. puud.

Linda külas sündis nende päewade sees kohutaw kurb lugu: Mingreellaste loomad tulnud Eestlaste wilja ja wiimased tahtnud neid kinni ajada, et kahjutasumist nõuda, kuna Mingreellased wägiwaltselt loomi ära tahtnud wiia, aga Eestlaste rohkema hulga pärast seda pole saanud. Esimene katse ühte Eestlast kirwega surmata pole korda läinud, siis lasknud üks eemal seisja Mingreel Eestlaste sekka püssiga, mille kuul ühe nooremehe küllest läbi läks, keda weriselt kodu kanti ja kolme tunni pärast hinge heitis. Õnnetu oli wiisaka elukombega ja kõikidest lugupeetud noormees nimega Juhan Naaber, Tallinnast pärit ja waewalt 24 a. wana, mis weel kurwem on, et ta nende päewade sees just kodumaale kosjareisile pidi sõitma, nüid aga kurja käe läbi igawese kodumaale pidi minema, teatud pruuti seia maailma leinama jättis. Kurjategija olla metsa jooksnud, kas ta kätte saadi, on mul weel teadmata. Külap teatan, kui paremine teada saan.

J. P.

Sakala (nr. 46), 12. november 1892, lk. 2

Suhhumis 16 Oktobril. 1892. Maisi wõtmine (lõikus) on alganud; saak möödaläinud aasta kõrwal hoopis kehw. Warasemast ikka „sugu andi" saab ja on paiguti heagi, aga hiline on weel hoopis haljas ja päädest pole midagi andi. Nagu ennemalt kirjutasin, jäi maisi tegu hiljaks, et esimene ja osalt ka tõine seeme söödikutest ära söödi. Kewadest suwe oli wihma küllalt, aga pääde loomise ajal juba kuiw ja wäga palaw, seega jäi pääde kasu kängu. Kus möödaläinud aastal 2—3 pääd mõne küljes oli, on tänuwe üks ainuke ja seegi pisikene. Ka jääwad maad aastaastalt lahjemaks, sest et põllule midagi juurde ei anta, waid iga aasta wõetakse ja kust wõetakse, sinna ikka auk taha jääb. Neist kohtadest aga, kus maa uuem on ja mais warasemast teost järele on jäänud, saab ka tänudi head saaki, kuid wähe on sarnatseid kohte. — Hiljuti juhtus ühe Eestlasel Wene külast läbi minnes see õnnetus, et hobune lõhkuma hakkas, kus juures üks wiie aastane tütarlaps, kes uulitsal juhtus mängima, alla jäi ja mõne minutiga suri. Et hobune nurga takka järsku kange hooga wälja tormas, ei olnud lapsel enam wõimalik kõrwale pöörata. Kohtu uurimisel leiti mehest nõnda palju hooletuse süidi, et ta 7 päewaks kinni mõisteti.

Nende päewade sees peeti Estonias sellesama küla noorematest wiiuli, meeste- ja segakoori kontsert ja mängiti näitemängud: „Hullu Hansu abiga" ja „Isaisa wiisi," mis kõik hästi läksiwad. Wiiulimängus ja näitemängudes oli head edasijõudmist näha. Iseäranes wiimaste kohta ei jäänud enam palju soo-

wida. Kõige rohkem kiitust teenis küll hra Ch. Suits, kes isa osades kui loodud mängija (etendaja) on. Et kauase kuiwa järel ihu korraga wäga niiskeks läks ja tubliste sadama hakkas siis ei tahtnud mänguriistad hästi heales seista, mis küll mitte mängijate osawust, siiski aga mängu ilu (puhtust) ja healte kokkukõla pisut tumestas. Meestekoori lauludest meeldis iseäranis Schreineri „Naljakas segalaul," kuid I. tenor oli pisut puudulik, mis aga imeks ei wõi panna, sest et Eestlaste seas ülepää wähe head I tenori healt leida on, Suhhumis raske õhk aga märksalt healt rikub, seepärast ka head ja ilust tenori healt lootagi ei ole. Segakoori soprani healega wõime aga alati uhkustada, ehk neid küll ainult kaks on: Noorik Liisa Truumanni heal on kaunis tasane aga wäga ilus ja mahe, noorik Miina Puustal selle wastu aga wäga hele ja kõrge, siiski nii imelik painduw, puhas ja selge, mis tõinetõisega wäga hästi kokku sünniwad ja tahes ehk tahtmata kuuljate südamesse tungiwad. — Sissetulek, mille suurus mul teadmata, on mängukoori nootide heaks.

Üks kõige tähtsamatest Suhhumi Eestlastest Peeter Piir sai 6. skp. pika põdemise järele hauda kantud, keda küll iga siinne Eestlane südamest taga leinab. Ta oli üks täitsa tubli Eestlane selle sõna täielikus tähenduses ja on tema mälestus küll seda wäärt, et tema eluluo wiimast poolt awalikus ajalehes lühidalt kirjeldan. Umbes 30 a. tagasi rändas ta palju tõistega Wõnnu kihelk. Tartumaal Samara, kus neile kroonu poolt perekonna maad asumiseks kätte anti. Mitmesuguste raskuste ja juhtumiste sunnil katsus ta kõik abinõuud oma rahwast Samara lagendikkudelt mõnda passilikuma paika toimetada, [asutada]. 20 a. hiljem rändas ta Suhhumi, kus ta ühes oma seltsimehe Kilgiga [wiimane on weel elawate hulgas] maa läbi waatas ja esimesed Eestlased Samarast seia asutas. Aasta eest läks ta kõrge lepa otsast wiinamarju ära wõtma, mis juures tal õnnetus juhtus, et ülewalt maha kukkus ja purustatud liigetega woodisse sai kantud, kus nüid surm tema walu lõpetas. Ta oli omas elus wäga töö armastaja, kes ka minutitki asjata ei raisanud, kuid palwega hakkas ja lõpetas ta oma päewa tööd, pühapäewadel aga ei lubanud ta omas majas wähematki tegemist peale tarwiliste talituste. See oli temal täielik rahu päew, kus ta iga kord oma perele jutlust ette luges. Oli ka aegu, kus ta puudustega pidi wõitlema, aga enamiste käis ta käsi wäga hästi, sest et ta kõige hoole ja waewanägemise juures wäga kokkuhoidlik oli, kes tühja, kasuta ja uhkuse asjade peale midagi ei kulutanud. See tegi aga talle wõimalikuks kasuliste asjade heaks paljugi kulutada. Nimelt oli ta wäga suur kirjanduse ja teaduse armastaja ja Samarast ära tulles olnud tema Eestik. kirjawara peale ajalehtede, mis ta sestsaadik kui õnnis Jannsen Pärnu Postimeest hakkas kirjutama ühte soodu luges, 1400 eksmp. suur. Hiljem olla see reisude läbi küll kauniste wähenenud, aga Suhhumis muretses ta selle eest oma ainsale pojale Wene- ja muu wõõrakeelse kirja wara ja saatis poja, ehk see küll ju ligi 30 a. mees on, möödaläinud aastal Tartu Hugo Treffneri kooli õppima, kes poole aastase õppimise järele isa õnnetust kuuldes wiimase haige woodi juurde ruttas. Haiguse ajal oli kadunud kirjawarast ümberpiiratud, mida ta kui walu wähegi lubas ühtepuhku luges, iseäranis aga õnsa Jannseni kirjasid, milledest ta wäga suurt lugu pidas, ehk kuulas kui poeg wõõrast keelest midagi Eestikeelde ümber luges. Kui palju aga kadunud oma warandusest hädalistele head tehes tulewase ilma elu tarwis intressi peale pani seda ei jõua küll keegi arwata,

sest et ta sellest kunagi ei kiidelnud ega tänustki teada ei tahtnud. Tal oli selleks oma iseäraline kombe. Kes ütles, et tal puudus on ja ennast aidata paljus, sellele andis sõnalausumata, aga kes pikka palwet hakkas pidama, seda tõreles ta enne tubliste läbi, ehk kes tänama hakkas, selle peale sai ta päris tigedaks. Ka laenas ta palju aga ikka nelja silma all, ilma mingisuguse paberita ja kasuwõtmata. Ta ütelus oli: „Kui ma ühele inimesele nelja silma all ei wõi laenata, siis ei laena ma talle ka kõige kindlama paberi peale, ehk siis hoopis kingin.” Sarnatse meele ees tundis igaüks auukartust, ega tulnud kellelgi mõttesse head kurjaga tasuda. Ta suri, kui ma ei eksi, 55. eluaastas. Ta surnukeha kanti kodust käte peal laulu ja püssi paukude saadetusel — wiimane on siin iseäraliste auunäitamise kordadel wiisiks — kõige suuremal osawõtmisel hauda, mille kaldal kadunud tegewust weel paaris kõnes mälestati. Puhkagu Su põrm rahus, kallis suguwend, aga Su teod käigu Sul tõinepool hauda järele ja saagu paljudele eesmärgiks ja kihutajaks paremuse poole! Kadunut leinab tema noor abikaasa ja ainukene poeg.

J. Pihlakas.

Sakala (nr. 12), 24. märts 1893, lk. 3

Suhhumis. Talwet meil tänawu pole peaaegu olnudki. Päewad on enamiste selged 10—16 R. soojaga olnud, ööd aga wilud, nii et graadi klaas mõnikord ju paar kriipsu alla 0° langes ja ka wihmast pole puudu olnud, nagu talwel ja harilikult rohkem sadab, kui suwel. Ainult 24/25 Januari ööse sadas lund wihmaga segi ja jäi nõnda wiluks et maa paar päewa kirju seisis ja — tali oligi mööda. Jõulu pühad ja Uusaasta oliwad wäga ilusad, mill meie neli aastaaega korraga wõisime maitseda, wõi läbi elada. Jõulu nimelt langesiwad wiimased kolletanud lehed puudest, kui kunagi sügisel, epheyd, oleandrid j. t. soojamaa taimed ei muuda enda rohelist kewade kuube kunagi, soojus oli suwine, lume mäed aga tõstawad nii suwel kui talwel oma walged pääd uhkelt läbi pilwede taewa poole. Nüid on mõnda päewa juba täieline kewade sooja öödega, mille mõjul ka kisseli ja pfirside puud oma õied 20 skp. esimest korda päikest terwitama ja ilma ilustama saatsiwad. — Olen talwest kõnelenud, siis pajatan ka paar sõna siinse Eestlaste talwe töödest.

Pää töö on küti- ja tarbepuude metsast koduwedamine, ehituse tööd kodu ümber ja aidade tegu. Ennemast tehti siin kepi ehk warwa aiad, nagu Eestimaalgi mõnes kohas õue ümber tehti: iga 1½ sülla kaugusele pannakse post maa sisse, iga posti paari wahele lüiakse naeltega kolm latti ja lattide wahele punutakse sarapuu ehk palju kepid. Et aga siinses soojas kliimas puu wäga ruttu mädaneb, pidi sarnane aid iga paari aasta järele uuendatud saama, sest rohkem ei pidanud peened kepid wastu ja nõnda ei olnud aia teol kunagi wahet. Hiljem aga hakati plank aidu tegema, nagu linna alewites pruugitakse: maa sisse pannakse tugewad tamme ehk kastani postid, postide külge kastani wõi õli puu latid, iga posti wahele kaks lati ja ende külge lüiakse naeltega

umbes 4½—5½ jalga pikad, 3—6 werssoki laiad ja ½—¾ tolli paksud tamme tüwist lõhutud lauad wõi plangid siin ainult dranni nime all tuntud. Tähendatud nimi on Wenekeelest lainatud, sõnast „дрань," mis katuse pilpaid tähendab. Siinsed katused on kõik pilbastest, siis üeldakse ka katuse drannid ja aia drannid. Sarnane dranni aid kestab läbistiku 10 aastat ja maksab teha lastes 1 rbl. süld, kepist aid aga 50 kop. süld. Nüid on juba suurem jagu kõik dranni aiad, mis iga aasta kordkorralt wana asemele tehakse ja kellel juba kõik dranni aiad on, see on sest tööst mõne hea aasta prii. Aia dranni tuhande walmis tegemisest makseti ennem 25 rbl., nüid saab juba 18 rbl. tuhande, millest läbistikku 100—120 sülda aida saab. Katuse dranni tuhande tegemine maksab 6—7 rbl. Drannide walmistamise toimetawad suuremalt osalt Wene töömehed, osalt ka juba Eestlased ise. — Hea osa aega kulub talwel ka wiina aidades töötades ära ja Detsembri lõpul ja Januari kuul korrati tänawu juba tubliste maid, et maa rohkem aega hapneda saaks, kuna endistel aastatel seemendamise eel korrati ja esimestel aastatel sugugi ei korratud, nagu Sakala endiste aastate lugejatel minu kirjadest juba tuttaw on.

Laulu- ja mängukoor töötab priskelt edasi ja walmistab Lihawõteks kontserdi ja näitemängude wastu. Praegu on Suhhumi Estonia mängukooril järgmised mänguriistad: flöte, klarinet, 3 wiiulit, bradsche, cello, ja kondrabais, saab aga ennast ikka jõudumööda täiendama, mis otstarbeks ka kontsertide sissetulekud saawad tarwitatud.

Haigusi iseäranis praegu ei ole, kurja kolera wastu oleme ka kaunis hästi ettewalmistud, ehk teda küll heameelega keegi külaliseks ei soowi.

J. P.